

e-ISSN: 1694-8874

№1(7)/2026, 43-49

УДК: 821.512.154.09

DOI: [10.52754/16948874\\_2026\\_1\(7\)\\_5](https://doi.org/10.52754/16948874_2026_1(7)_5)

**МУРЗА ГАПАРОВДУН ЧЫГАРМАЛАРЫНДАГЫ ЖАПАН ТЕМАСЫ**

**ЯПОНСКАЯ ТЕМАТИКА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ МУРЗЫ ГАПАРОВА**

**THE JAPANESE THEME IN THE WORKS OF MURZA GAPAROV**

**Мурзакметов Абдымиталип Камытович**

*Мурзакметов Абдымиталип Камытович*

*Murzakmetov Abdymitalip Kamytovich*

**т.и.к., доцент Ош мамлекеттик университети**

*к.и.н., доцент, Ошский государственный университет*

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Osh State University*

[suzak65.kg@gmail.com](mailto:suzak65.kg@gmail.com)

---

**Асанахунова Зарина**

*Асанахунова Зарина*

*Asanakhunova Zarina*

**окутуучу, Ош мамлекеттик университети**

*преподаватель, Ошский государственный университет*

*Lecturer, Osh State University*

[zasanahunova@oshsu.kg](mailto:zasanahunova@oshsu.kg)

---

**Тиленова Гүлназ**

*Тиленова Гүлназ*

*Tilenova Gulnaz*

**магистрант, Ош мамлекеттик университети**

*магистрант, Ошский государственный университет*

*Master's Student, Osh State University*

## МУРЗА ГАПАРОВДУН ЧЫГАРМАЛАРЫНДАГЫ ЖАПАН ТЕМАСЫ

### Аннотация

Жазуучу Мурза Гапаровдун чыгармаларын кыргыз адабиятынын өзүнчө бир бийиктиги катары баалаганга болот. Совет доорунда жаралгандыгына карабастан, бир да саясатка ылайыкташып жазылган чыгармасын атай албайбыз. Ошондой эле аңгеме менен повесттеринде жазуучунун өзүнүн жан дүйнөсүн чагылдырган түрдүү маданияттардын деталдары арбын учурайт. Макалада жазуучунун чыгармаларын кызыл сызыктай тепчип өтүп турган жапан темасын ачып берүүгө далалат жасалат. Автордун Японияга болгон кызыгуусу анын көркөм дүйнөсүндө жөн гана экзотикалык өңүт катары эмес, философиялык жана эстетикалык көз караштарынын бир бөлүгү катары көрүнөт. Жапан маданиятына тиешелүү образдар, символдор жана турмуштук түшүнүктөр каармандардын ички дүйнөсүн ачууда маанилүү көркөм каражат болуп кызмат кылат. Мындай элементтер чыгармалардын идеялык мазмунун тереңдетип, адам менен табияттын, жалгыздык менен руханий эркиндиктин ортосундагы байланышты чагылдырууга өбөлгө түзөт. Ошондуктан Мурза Гапаровдун чыгармаларындагы жапан темасын изилдөө анын чыгармачылык өзгөчөлүгүн жана дүйнө таанымын тереңирээк андап түшүнүүгө мүмкүндүк берет. Бул макалада жапан темасынын көркөм-эстетикалык функциясы жана анын жазуучунун чыгармачылык концепциясындагы орду талдоого алынат.

**Акчык сөздөр:** Мурза Гапаров, кыргыз адабияты, жапан темасы, каркыра, сакура, икэбана, кимоно

### *Японская тематика в произведениях Мурзы Гапарова*

### *The Japanese Theme In The Works Of Murza Gaparov*

#### Аннотация

Произведения писателя Мурзы Гапарова можно считать уникальной жемчужиной кыргызской литературы. Несмотря на то, что они были созданы в советскую эпоху, нельзя назвать ни одного произведения, написанного в политическом ключе. Также в его рассказах и повестях много деталей различных культур, отражающих душу писателя. В статье предпринята попытка раскрыть японскую тематику, проходящую через всё творчество писателя подобно красной линии. Интерес автора к Японии проявляется в его художественном мире не просто как экзотический аспект, но как часть его философско-эстетических взглядов. Образы, символы и жизненные концепции, связанные с японской культурой, служат важным художественным средством раскрытия внутреннего мира персонажей. Такие элементы углубляют идеологическое содержание произведений и способствуют отражению связи человека и природы, одиночества и духовной свободы. Поэтому изучение японской тематики в произведениях Мурзы Гапарова позволяет глубже понять его творческие особенности и мировоззрение. В статье анализируется художественно-эстетическая функция японской тематики и её место в творческом замысле писателя.

**Ключевые слова:** Мурза Гапаров, кыргызская литература, японская тематика, цветение сакуры, сакура, икебана, кимоно.

#### Abstract

The works of the writer Murza Gaparov can be considered a unique highlight of Kyrgyz literature. Despite the fact that they were created during the Soviet era, we cannot name a single work written in accordance with politics. Also, in his stories and short stories, there are many details of different cultures that reflect the writer's own soul. The article attempts to reveal the Japanese theme that runs through the writer's works like a red line. The author's interest in Japan is manifested in his artistic world not just as an exotic aspect, but as part of his philosophical and aesthetic views. Images, symbols, and life concepts related to Japanese culture serve as an important artistic means in revealing the inner world of the characters. Such elements deepen the ideological content of the works and contribute to the reflection of the connection between man and nature, loneliness and spiritual freedom. Therefore, studying the Japanese theme in the works of Murza Gaparov allows us to more deeply understand his creative peculiarities and worldview. This article analyzes the artistic and aesthetic function of the Japanese theme and its place in the writer's creative concept.

**Keywords:** Murza Gaparov, Kyrgyz literature, Japanese theme, cherry blossom, sakura, ikebana, kimono

## Киришүү

Кыргыз Эл жазуучусу Мурза Гапаровдун чыгармалары: алгачкы чакан аңгемелеринен тартып повесттерине, драмаларына чейин жарыкка чыгар замат адабий жаңылык катары бааланып, окурмандардын арзуусуна ээ болуп, колдон түшпөй окулуп келе жаткандыгы белгилүү. Киносценарийлеринин негизинде көркөм фильмдер тартылса, бир катар чыгармалары орус тилине которулуп, Москвадан басылып чыккан, драмалары коңшулаш Казакстандын театрларында сахналаштырылган.

Мурза Гапаров – кыргыз адабиятында бөтөнчө стили бар жазуучу. Аны көп окуп, аз жазган деп айтышат. Мурза Гапаров чын эле батыш адабияты менен чыгыш адабиятынын синтезинен өзүн жараткан, ошонусу менен башкалардан кескин түрдө өзгөчөлөнүп, өз стилин таба алган жазуучу. Ал батыш жана америкалык улуу сүрөткерлер Кафка менен Хемингуэйди, Фолкнер менен Маркести казып окуса, чыгыш адабиятынан жапон адабияты менен кытай адабиятына өтө жакын болгон. Адабиятчылар анын жапон адабиятынын өкүлү, Нобель сыйлыгынын лауреаты Ясунари Кавабатадан да таасирленгенин айтып келишет.<sup>1</sup>

## Материалдар

Мурза Гапаровдун Күнчыгыш өлкөсүнө болгон кызыгуусун, арзуусун: «Мурза акага Жапония тууралуу суроо берсең, бүттү, буудай иреңине кан жүгүрүп токтобойт эле: ак бубактуу Фудзияма, Күн Чыгыш өлкөсүнүн эски ордосу Киото, самурайлар, сакуранын гүлдөрү, рикша, сакэ, бийикке чыккан кууш таш жолчолор, андагы чырак кармаган адамдар, күңүрт турмушту көрсөткөн киносун, куурчак оюндары, жалгыз адам ойногон салттуу театры... ошентип кете берет, кете берет, айта берет, айта берет. Сааттап, күндөп, айлап токтобойт» (Сулуулуктан – улуулукка, 2016: 287) деген маалымат тастыктап турат. Албетте, бул тема жазуучунун калемдештеринин, адабий сынчылардын, окурмандардын баамына эчак эле урунган. Алсак, окумуштуу, жазуучу, Мурза Гапаровдун жердеши Абдыкерим Муратовдун эскерүү эсселери «Фудзи тоону кар баскандай кыроолонгон чачтар ай...» деп башталса (Муратов, 2013: 3), жазуучу, акын Мусакун Сатыбалдиевдин макаласы «Сакураны жакшы көргөн адам» деп аталат (Сулуулуктан – улуулукка, 2016: 66-72). Биз алардан айырмаланып, жазуучунун чыгармаларындагы жапон темасын майда деталдардын маанисине токтолуу менен ачып бермекчибиз.

Жазуучунун жеке өзүнө таандык индивидуалдуу чыгармачылык чыйырынын чыныгы башталышы – бул анын 1962-жылы жазылган «Турналар жазда келишет» аттуу аңгемеси, ал кезде Мурза Гапаров болгону 26 гана жашта болгон. Аңгеменин сюжети башкы каармандар Азиз менен Разиянын диалогунун негизинде курулган. Алар бактылуу балалыктын, алгачкы сүйүүнүн, алгачкы таарыныч менен жаңылуунун «изи» калган өзүлөрүнүн өткөн чыйыр жолун эскеришет. Аңгемедеги үйдөн мектепке чейинки чыйыр жол бара-бара ойку-кайкы турмуш жолунун символикалуу образына айланган. Биздин оюбузча, аңгеме кокусунан эле «Турналар жазда келишет» деп аталып калган эмес. Аңгеменин ичиндеги: «– Жаз да келди... – деди Азиз. – Угу. – Кандай деп ойлойсуң, Разия, эми турналар келишеби? – Мүмкүн... Турналар дайыма жазда келишет да» (Гапаров, 1973: 25) деген кыска диалогду эске албаганда, турналар тууралуу эч сөз да болбойт. Баарына белгилүү болгондой, турналар жапон маданиятында узак жашоонун жана бакыттын, ийгиликтин жана ден соолуктун, берилгендиктин, акылмандыктын жана туруктуулуктун, тынчтыктын символу болуп саналат. Алардын ар биринин себеби

<sup>1</sup> Станалиева, Г. (2021). Батыш , чыгыш адабиятын ширелештирген Мурза Гапаров. <https://ruhesh.kg/ky/category/show/news/1454/html> (колдонуу күнү: 15.05.2026).

чечмеленет, мисалы, каркыра-турналар (кыргыздар каркыра – эркеги, турна – ургаачысы деп ажыратышат) өмүрү өткөнчө ажырабаган жуп болушкандыктан, алар берилгендиктин символу катары саналып калышкан. Муну тактап алгандан кийин аңгеменин аталышынын мааниси түшүнүктүү боло түшөт: Азиз жана Разия аттуу каармандар бала кезден чогуу ойноп, бирге чоңоюшат, мектепке да кошо барышат. Мектепке бара жатканда эч кандай жол жок ээн талаага чыйыр жол салып, кийин такай ошол жол менен каттап жүрүшөт. Чыгармада: «Бирок жаз келип, кар эригенде жол да кошо эрип жок болду. Анткени менен биз кайрадан жаңы жол салып алдык. Бул жолу ал жоголмок тургай, кайра тереңдей баштады» деп айтылгандай (Гапаров, 1973: 5), каармандардын балалык сүйүүсү мезгил сынынан өтүп, тереңдей баштаганына күбө болобуз. Алардын турналардай ажырабас, бири-бирине берилген ашыктардан болушуна ишенимиң арта түшөт. Жазуучунун бул аңгемесинен бир жыл өткөн соң, 1963-жылы жарык көргөн «Газала» аттуу аңгемесинде да аты аталбаган жаш каармандын таенеси үйдүн үстүнөн өткөн каркыра-турналарды бир колун маңдайына тутуп карап: «– Турналар жапыс учуп баратышат. Бул жакшылыктын белгиси. Буюрса, быйыл токчулук болот, пронт да бүтөт...» (Гапаров, 1973: 27) деп жоруйт. Бул эпизоддо турналар бакыттын (токчулук болот), тынчтыктын (фронт бүтөт) символу катары каралган. Жазуучунун идиректүү балдар үчүн адабий колледж ачып, чыгыштын классикалык адабиятынын өкүлдөрүн окутсам деген тилегинен (Сулуулуктан – улуулука, 2016: 187) Ясунари Кавабатанын да ысмын учуратабыз, ал эми анын «Миң канаттуу турна» романы дүйнөдөгү абройлуу Нобель сыйлыгына татыганы маалым. Демек, чыгармаларында турна символун пайдаланууда жазуучуга элдик көз караш, ишенимдерден сырткары жапан маданиятынын, адабиятынын да таасири тийген деп ойлойбуз.

Жогоруда сөз болгон «Турналар жазда келишет» аттуу аңгемесинде ооруканада жаткан Азиз үйдөн эмне алып келип берейин деген Разиянын суроосуна: «– Үйдөнбү? Азыр... Үйдөн жардын башындагы ийри өрүктүн, жалгыз түп кашкары гиластин эң жакшы гүлдөгөн шактарынан сындыра кел» (Гапаров, 1973: 26) деп өтүнөт. Чынын айтсак, бул окурманды ары таң калтырчу, ары жылмаюу жаратчу өтүнүч, кыргыздар үчүн мүнөздүү болбогон сураныч. Ал эми изилдөөчүлөр жазуучунун чыгармаларында учураган түркүн гүлдөрдү жапондордун эң сүйүктүү сакура гүлү менен байланышта карашат. Албетте, бул гүлдүн жапан маданиятындагы орду өзгөчө. Сакура чиесинин гүлү (Япониянын улуттук гүлү) – жаздын кабарчысы болуп саналат. Сакура адатта аймактын климаттык өзгөчөлүгүнө жараша марттын акырынан майдын башына чейин гүлдөйт. Чиенин желекчелери толук ачылганда жапондор бүт өлкө боюнча достордун жана кесиптештердин жамааты менен шаар сыртына, парктарга гүлдөргө суктануу менен байланышкан эс алууга чыгышат. Бул *ханами* деп аталат (Япония. Как ее понять, 2006: 167). Акын Шайлообек Дүйшеев менен болгон маегинде Мурза Гапаровдун: «Бир күнү түш көрсөм поезддин купесинде отурупмун. А поезд тоо арасында баратыптыр... Бир маалда ал туннельге шумкуп кирип кетти. Бирок туннель жарык, аппак экен... Көрсө, поезд тешкен тоонун ичинде эмес, гүлдөп турган сакураларды аралап келатыптыр.. Сакуралардын шактары вагондордун үстүн чийип, ачык турган эшик-терезелерден ичкери башбагып, гүлдөрү коридор-купелерге күбүлүп атты... Бирпаста мен баш аягыма чейин аппак болуп, жаап аткан кардын алдында калгансыдым... Ошондо бул сулуулук менин жүрөгүмдү эритип, көзүмө жаш толтурду» (Сулуулуктан – улуулука, 2016: 96) деп эскергени бар. Мына ушундай маалыматтардан улам ал тууралуу «Сакураны жакшы көргөн адам» (М. Сатыбалдиев) же «Бадам гүлү сакуранын гүлүндөй» (А. Муратов) сыяктуу макала, эсселер жазылган. Бирок жапондорду бир гана сакураны сүйөт деп саноо туура болбой калат. «Иероглифтик жазуу пайда болгонго чейин кыйла убакыт мурун эле, сүрөт тартуу жана ыр

токуу өнөрүнө көпүрө катары, жапондордун турмушунда жамаат менен табияттын поэтикалык көрүнүштөрүнө суктануу адаты бекем орун алган. Кышында жаңы жааган карга суктануу, жазында – кайнаалынын, азиянын, чиенин гүлдөгөнүнө, күзүндө – тоо клёндорунун жалбырагынын кызарышына жана толгон айга суктануу кабыл алынган» (Овчинников, 2011: 62). Булардан сырткары күзгү хризантема майрамы да бар. Жапондор табиятты абдан сүйүшөт, алардын бүткүл салттуу маданияты адамдын жаратылыш менен жуурулушууга болгон умтулуусун көрсөтөт. Ошондой эле *икэбана* – букет жасоо салттуу өнөрү, *бонсай* – эргежээл дарактарды өстүрүү жана *бонсэки* – мини-бакчаларды өстүрүү таралган. Өз өлкөсүнүн символу катары жапондор хризантема менен сакураны тандап алышкан (Мещеряков, 2003: 46). Көптөгөн кылымдардын ичинде Японияда кооздукту сезүү жайылтылып келип, акырындап сулуулукка сыйынуу өзүнчө диний культка айланган, ал калктын бардык катмарына жайылган (Пронников, 1985: 31). Мына ушул маданиятты терең түшүнүп, ага таасирленген Мурза Гапаровдун чыгармаларында өрүктүн, бадамдын, шабдаалынын, гиластын, алманын, жапайы розалардын жыты аңкып тургандай сезиле берет. Албетте, гүлдү сүйбөгөн адамдан гүлдү жазышын күтпөй эле коюуга мүмкүн. «Асаба» гезитинин редакциясы уюштурган «Түз байланышта» жердеши Абдыкерим Муратовдун түштүктү кыдырып келдим, Ноокатта болдум деген сөзүнө жазуучу: «- Демек, гүлдөгөн бадамдарды көрүпсүң, гүлдөгөн өрүк-шаптоолуларды көрүпсүң. Алар мени эстеринен чыгарып да койсо керек. Эки жаздан бери бара элекмин» дегени, Баткенде болгонун айтса: «- Демек, Сок дарыясын бойлогон экенсиң. Жакында Соктун жээктеринде жапайы розалар-гүлсоогандар гүлдөшөт...» деп, качан Айгүл тоого чыгып, айгүл гүлүн жыттаганына келгенде: «- Токтот, үк! Жетишет, болбосо экөөбүз уруша кетebиз» » (Сулуулуктан – улуулукка, 2016: 179) деген тамашасы жазуучунун кичи мекенине болгон кусалыгын туюнтса да, туулган жерин анда аталган гүлдөр аркылуу элестетерин байкайбыз. Мурза Гапаровдун каармандары да гүл сүйгөн инсандар. «Кадыр түн» пьесасынын каарманы Артык: «Биздин үйдү туш тараптан шабдаалы дарактары курчап турат. Өтө көп шабдаалылар. Мен өзүм тигип көгөрткөнмүн. Беш жыл илгери. А азыр баары мөмө берип калды. Бирок мен алардын мөмөсүнөн дагы гүлдөгөн мезгилин жакшы көрөм. Ой, ушундай ажайып гүлдөйт дейсиң. Үйүбүз суунун боюнда да. Шабдаалылар гүлдөгөн учурда, наркы өйүздөн сууга түшкөн кыз-келиндер, сууларын сүзүп коюп, биздин үй жакты эле карап туруп калышат...» (Гапаров, 1983: 35) десе, экинчи бир каарманы, «Чагылгандын огу» пьесасынын каарманы Уркуя жамгыр жаап жаткандыгына карабай беш чакырым жол басып барып, бадамдын гүлдүү чырпыгын алып келет (Мурза Гапаров, 2020: 528-529).

Уркуянын ошол гүл менен кошо эски зергердин колунан чыккан күмүш кесени белек катары алып келгенин да өзүнчө сөз кыла кетсек болот. Белек берүү салты жапондордо абдан кеңири таркаган. Жапондор жыл бою бири-бирине белек тартуу кылышат. Сезондук белектерден сырткары жапондор бардык белгилүү учурларда: туулган күн, мектепке кирүү же бүтүрүү, үйлөнүү той, көп жашаганды белгилөө, ошондой эле жакындардын дүйнөдөн кайтканы менен жылдыгында белек беришет. Андан башка мейманга барганда, кечирим сураганда, саякаттан кайтканда белек күтүшөт (Япония. Как ее понять, 2006: 107). Адатта турмушта колдонулчу белектерди берүү кабыл алынган, негизгиси, ал морт болбошу керек. Бул жаман белги катары кабылданат (Рудницкая, 2019: 200). Уркуянын күмүш кесесин дал ошол эрежеге ылайык: турмушта колдонулчу да, бекем да белек катары баалоого болот. Анын эски зергердин колунан чыккан буюм экенин да белгилей кетсек болот, жапандар эски идиштерди жакшы көрүшөт. Муну Жапан жерине барып, алардын маданиятын өз көзү менен көрүп, таанышып келген адамдын пикири да тастыктап турат: «Япондордун балыктан,

крабдан мазалуу жасаган тамагын таталап жатабыз. Дасторкондо нечен түрдүү жашылча насиби. Керамикадан жасалган чоң-кичине табак, чыны-аяк. Кээси эски, түстөрү башка-башка. Өз жерибизде болсо өңчөй окшош гүлдүү япондун идиш-аягын урунганды жакшы көрөбүз. Муну япондор билишет. Алар европалык ресторанда башкалар үчүн гана ошондой окшош идиштерге наар беришет. Өздөрү түсү, гүлдөрү да окшошпогон түркүн идиштерден тамак татканды ыйбаа көрүшөт экен» (Жусупов, 1982: 74). Уркуянын кесеси токой чарбасынын директорунун үйүндөгү идиштердин бирине да окшобой тургандыгы айтпаса да түшүнүктүү. Кесенин күмүштөн экендиги да өзүнчө сөз кылууга арзыйт: жапондордун күн сайын тамак жечү таякчалары (*хаси*) алгач бамбуктан жасалса да, учурда бир ирет колдонулчулары да, кымбат баалуу дарактын жыгачынан жасалып, лакталгандары, сөөктөн оюп жасалгандары, ал түгүл күмүштөн куюлуп жасалып (илгери мындай таякчалардын жардамы менен тамакка кошулган ууну билгенге мүмкүн деп саналган), оймо-чиймелер менен кооздолуп, искусство чыгармаларына айлангандары бар (Рудницкая, 2019: 170-171). Жапандардын маданиятынын дагы бир үлгүсү болгон чайлашуу үлпөтүндө (*тяною*) колдонулчу күмүш идиштер европалыктардын ашкана буюмдарынан айырмаланып, жаркыратып тазаланбастан, мезгилдин өтүшү менен карарып, адамдын колу тийип, майдын түтүнүнө ышталып, шамал менен жаан суусунун изи калгандыгы менен баалуу деп саналат (Пронников, 1985: 196). Кыргыздар да тазалыктын түсү катары саналгандыктан күмүштү жогору баалап, андан жасалган зер жасалгаларды тагынып жүргөн аялдын күнөөлөрү кечирилет деп санашкандыгы белгилүү. Ак түскө карата болгон сый сезим көчмөндөрдө өздөрүнүн негизги азыгы болгон сүттөн улам жаралган деп божомолдогонго мүмкүн болсо керек.

Мурза Гапаровдун чыгармаларында жапондордун маданиятынын дагы бир деталы – улуттук кийими *кимоно* да унутта калган эмес. Жазуучу ага атайын деле токтолбойт, чыгармада каармандардын гардеробунун бир деталы катары гана учкай эскерилет. Алсак, эки гана каарман, Эркек жана Аял деп аталган каармандары бар «Жамгырлуу түндүн жомогу» драмасынын башында аял тууралуу: «Жатаканадан кооз кимоно кийген, жапыс бойлуу жаш аял, көздөрүн укалап, саатын карайт» (Гапаров, 1983: 135) деген маалымат берилет. Окурман аялдын сулуулугун көрбөсө да, анын жапыс боюнан, кийген кимоносунан жапан аялдарына окшотот. «Чагылгандын огу» пьесасынын каарманы Уркуя да бою орто, арык, бети-колу апаппак, көздөрү бажырайган, мурду куюлуп түшкөн, абдан ажардуу кыз катары сүрөттөлөт (Мурза Гапаров, 2020: 528). Аны да жапон кыздарына окшото кетесиң. Дал ушундай кызга, өзүнүн мугалимине ашык болгон Айбек апасы Берметке атап жазуучу Мукайдын алып келген кимоносу тар келип калганда, аны сатып алып, Уркуяга белек кылууну каалайт. Кимоно дал Уркуядай сулууга ылайык экендигине окурман да ичинен ынанат. Жапон элинин ажырагыс белгиси катары саналган кимононун учурдагысы тууралуу Кеңеш Жусупов: «Япондор кимонону өздөрү киер бекен деп көз чаптырабыз. Япон рекламасына ишенсең: кимоносуз улуттун мартабасы кемий түшөөр эле. Анткени менен азыркы күндө эркектер кимонону кийбей калышкан өндүү. Айтор кимоно кийүү азайып баратканбы деп калдым. Япон аялдары да кимонону шаңдуу той, салтанатта, улуттук майрамда же атайы кызмат өтөгөндө гана кийинип, жасанып чыгышат окшобойбу!» (Жусупов, 1983: 37) деген байкоосун бөлүшкөн. Ырасында эле учурда жапондордун көпчүлүгү, карылардан башкасы, *ёфуку* деп аталган (европалык бычымдагы) кийимди кийүүнү артык көрүшөт. Салттуу кийимдин аз кийилип калганынын болжол менен эки себеби бар. Биринчиден, мындай кийим менен басып-туруу ыңгайсыз, муну кийген аялдар кыбырап басканга, мүмкүн болсо, кыймылсыз турушка аргасыз. Дагы бир себеби, бүгүн кимоно кийгендерди салыштырмалуу жогорку

даражалуулардын же кээде көпкөн, өзүн көрсөтүп, бой көтөргөн адамдардын катарына кошушат. Ошондуктан кимоно өзгөчө учурлардын – кечелердин, түрдүү жолугушуу менен шаан-шөкөттөрдүн кийимине айланган. Мына ошентип, кимоно жапан эстетикасынан биротоло жоголгон жок, бирок аларды кооздук үчүн эмес, өзүнүн кадыр-баркын, белгилүү бир эрежелерди сактоо же текеберленип, кекирейип бой көтөргөндүгүн билдирүү үчүн кийишет (Япония. Как ее понять, 2006: 167). Бул айтылгандарды Мурза Гапаров өз көзү менен көрбөгөндүктөн, китептерден алган таасири менен чыгармаларына камтыган деп ойлойбуз.

### Жыйынтыктоо

Кыскача жыйынтыктап айтсак, жапан темасы Мурза Гапаровдун чыгармаларында кар алдынан баш баккан байчечекейдей кылтыйып, майда деталдарда тымызын байкалып турат. Өзүнүн интервьюларынын биринде жазуучу: «Адамдар өлүп, кайра туулуп турат турбайбы. Бирок ар жолу башка адам болуп... а кээде ит болуп... куш болуп... Мисалы, мен мурдагы турмушумда жапан болсом керек. Киотодо жашасам керек. Эки кылым илгери Киотодо Мукай Кёрай деген атактуу акын жашаган. Мен ошол улуу адамдын тукуму болсом керек» деп, өмүр бою Жапонияны, Киотону көрүүнү эңсеп жүрүп өткөн. Бул тилегине жетпесе да, жазуучу өзүнүн керемет чыгармалары аркылуу окурман журтун кооздук дүйнөсүнө, табиятка жетелеп, чакырып, жазуучулук парзын аткарып кетти десек болот.

### Пайдаланылган адабияттар

1. Гапаров, М. (1973). *Кара-Көлдүн каздары. Аңгемелер*. Фрунзе: Мектеп.
2. Гапаров, М. (1983). *Күнөстүү арал. Драмалар*. Фрунзе: Кыргызстан.
3. Гапаров, Мурза. (2020). *«Окурмандын китеп текчеси» сериясы: 46-том*. Түз. Ж. Тургунбаева. Бишкек: «Кут-Бер».
4. Жусупов, К. (1982). *Кан жолдогу ойлор: Жол очерктери*. Фрунзе: Кыргызстан.
5. Мещеряков, А.Н. (2003). *Книга японских символов. Книга японских обыкновений*. Москва: Наталис.
6. Муратов, А. (2013). *Көпөлөктөр өрөөнүн көксөгөн Мурза Гапаров: Жазуучу Мурза Гапаровдун адамдык жана сүрөткерлик ажарына айрым бир сүртүмдөр*. Бишкек: «Айат».
7. Овчинников, В.В. (2011). *Сакура и дуб*. Москва: АСТ, Астрель.
8. Пронников, В.А., Ладанов, И.Д. (1985). *Японцы (этнопсихологические очерки)*. Издание 2-е, исправленное и дополненное. Москва: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука».
9. Рудницкая, А.А. (2019). *Япония*. Москва: Издательство АСТ. (Культурный шок).
10. Станалиева, Г. (2021). Батыш , чыгыш адабиятын ширелештирген Мурза Гапаров. <https://ruhesh.kg/ky/category/show/news/1454/html> (колдонуу күнү: 15.05.2026).
11. *Сулуулуктан – улуулукка*. (2016). Мурза Гапаров баяны: Арноолор, маектер, эсселер, эскерүүлөр, изилдөөлөр, жарыяланбаган чыгармалар. Түз.: А. Муратов. Бишкек: Турар.
12. *Япония. Как ее понять: очерки современной японской культуры*. (2006). Ред. Роджер Дэвис, Осаму Икэно; пер. с англ. Ю. Е. Бугаева. Москва: АСТ: Астрель, 2006.